

Informatiebronnen voor talenonderwijs

Een tijdje geleden waren wij te gast op een vergadering over de eventuele oprichting van een Adviesraad voor Onderzoek en Praktijk van de Levende Talen. Daar kwam onder andere ter sprake wat zo'n adviesraad zou kunnen doen om informatie over talenonderwijs (in de vorm van onderzoeks- en andere relevante publicaties) meer bekendheid te geven bij de leden.

Hoewel dergelijke actie natuurlijk altijd welkom is, merkten we dat lang niet alle aanwezigen op de hoogte waren van al bestaande informatiebronnen voor onderwijs in de moderne vreemde talen en in het Nederlands. Daarom leek het ons een goed idee deze eens onder de aandacht van de leden van Levende Talen te brengen, via dit magazine. Deze bronnen zijn niet alleen nuttig voor studenten die (afstudeer)onderzoeken moeten schrijven, maar ook voor docenten en anderen die meer willen weten over bepaalde vakdidactische onderwerpen.

We nemen drie bronnen onder de loep: de archieven van LTM en LTT, de database van het Expertisecentrum moderne vreemde talen en de databank van de Nederlandse Taalunie.

De archieven van LTM en LTT

Een van de belangrijkste projecten van de vereniging in de laatste jaren is het systematisch ontsluiten van de publicaties in *Levende Talen Magazine* en *Levende Talen Tijdschrift*, via <www.lt-tijdschriften.nl>. Hierover is in LTM 100(7) al eerder geschreven.

Het aantal gedigitaliseerde artikelen in pdf is sinds vorig jaar weer toegenomen. LTT is volledig digitaal beschikbaar en ook veel van wat de afgelopen veertien jaar is verschenen in LTM is intussen via de online archieven in te zien. Van ieder LTM-nummer wordt de inhoud van de hoofdartikelen online gepubliceerd en alle LTT-artikelen worden online geplaatst. Ook het meest recente nummer van beide tijdschriften staat online. De zoekfuncties zijn krachtig en verfijnd: men kan 'full-text' zoeken naar alle woorden in de artikelen, of via trefwoorden, titel, auteurs, datum of een combinatie van alles. Het is bovendien mogelijk om tegelijkertijd in LTM en in LTT te zoeken, en ook te bladeren per auteur en titel.

De database van het Expertisecentrum moderne vreemde talen

Het Expertisecentrum moderne vreemde talen, opgericht in 2007 op initiatief van het ICLON (Universiteit Leiden), is nu een gezamenlijk project van het ICLON en het Domein Onderwijs en Opvoeding van de Hogeschool van Amsterdam.

Een van de diensten van het Expertisecentrum is het Online Documentatiecentrum (<<http://odc.expertisecentrum-mvt.nl>>): een database met links naar relevante informatie (good practices, handreikingen, resultaten van onderzoeken en rapporten) en een overzicht van relevante literatuur op het gebied van tweedetaalverwerving en vakdidactiek, met een korte samenvatting van de inhoud.

De database bestaat sinds 2008 en de informatie wordt regelmatig aangevuld en op actualiteit gecontroleerd. Hij bevat vooral bronnen vanaf 2000. De primaire doelgroepen zijn studenten en docenten aan hogescholen en universiteiten die zich willen oriënteren op relevante literatuur, bijvoorbeeld in het kader van een afstudeeronderzoek of om colleges voor te bereiden. Daarnaast richt de database zich op leraren en overige geïnteresseerden.

Bij de keuze van de publicaties is prioriteit gegeven aan de themagebieden die aansluiten bij de programmering van het Expertisecentrum:

- algemene didactiek van mvt-onderwijs;
- didactiek voor en organisatie van tweetalig onderwijs (tto);
- doorlopende leerlijnen en het Europees Referentiekader;
- Engels in het basisonderwijs en vroegtijdig talenonderwijs (vtto);
- vakdidactiek voor 'nieuwe' schooltalen, in het bijzonder Chinees.

Er is bewust voor gekozen om geen lesmethoden en online lesmateriaal op te nemen, omdat men hiervoor terecht kan op <www.wikiwijsleermiddelenplein.nl>. De bronnen zijn vrijwel uitsluitend in het Nederlands en in het Engels. De publicaties zijn ingedeeld in verschillende categorieën: boek, artikel in tijdschrift, artikel in bundel, rapport, dissertatie, of overig; onder deze laatste categorie vallen bijvoorbeeld websites, oraties en scripties. Op de informatie in alle velden kan worden gezocht, net als in Google,

met één of meer zoektermen tegelijk, in te typen in het zoekveld (via de knop 'Zoeken').

De publicaties kunnen ook bekeken worden via de knop 'Referentielijst', alfabetisch geordend op naam van de eerste auteur. De huidige verzameling bevat meer dan 1.020 referenties. Ze heeft natuurlijk geen pretentie van volledigheid, maar kan naast andere bronnen gebruikt worden om literatuurlijsten samen te stellen.

De databank van de Nederlandse Taalunie

In het project Het Taalonderwijs Nederlands Onderzocht (HTNO) wordt onderzoek naar taal in het basisonderwijs, Nederlands in het voortgezet en secundair onderwijs en NT2 in het volwassenenonderwijs beschreven en gepubliceerd op internet en in boekvorm. HTNO is een project van SLO, de Nederlandse Taalunie, de Interfacultaire Lerarenopleiding (ILO) van de UvA, Stichting Lezen en Stichting Lezen Vlaanderen, in samenwerking met andere partijen. De Nederlandse Taalunie publiceert de beschrijvingen op <www.taalunieversum.org/onderwijs/onderzoek>.

De databank op deze website van de Taalunie bevat op dit moment bijna 1.700 samenvattingen van onderzoekspublicaties van 1969 tot 2013 en wordt voortdurend aangevuld. In vergelijking met de database van het Expertisecentrum mvt kent hij twee inperkingen:

1. Het gaat alleen om *empirisch* onderzoek, waarin het taalonderwijs is bestudeerd via experimenten, lesobservaties, enquêtes of analyse van documenten. Beschrijvingen van *good practices*, handreikingen en beschouwingen komen er dus niet in voor.
2. Het gaat alleen om onderzoek door

Nederlandstalige onderzoekers, gepubliceerd in Nederlandstalige of internationale tijdschriften. De bronnen zijn dus in het Nederlands of het Engels, de beschrijvingen zijn in het Nederlands.

Op de website kan vrij gezocht worden op auteur, uitgever, publicatiejaar en woorden in de titel of in de hele samenvatting. Daarnaast zijn de onderzoeken ingedeeld naar domein van het taalonderwijs (schrijfonderwijs, leesonderwijs enzovoort), doelgroep (type leerlingen), thema (bijvoorbeeld beoordelingsinstrumenten of onderwijsleeractiviteiten), land (Nederland, België of Suriname), onderwijstype, leeftijd van de leerlingen, tekstsoort (betogende, informatieve, instructieve of verhalende teksten), type en aantal respondenten, en methode van dataverzameling (bijvoorbeeld observaties, tests, interviews). Via deze labels is het mogelijk te filteren en de zoekactie te verfijnen.

De primaire doelgroepen zijn leraren, lerarenopleiders en hun studenten, onderzoekers en andere betrokkenen bij het taalonderwijs Nederlands. Zij kunnen via de website snel en efficiënt informatie verzamelen die ze nodig hebben bijvoorbeeld in discussies met collega's, of bij het opzetten van een eigen onderzoek.

Daarnaast publiceert SLO de beschrijvingen van het verzamelde onderzoek, aangevuld met analyses, in boekvorm. Dat heeft geresulteerd in publicaties over schrijven, lezen, spelling, woordenschat, mondelinge taalvaardigheid en technisch lezen in het basisonderwijs en over taalbeschouwing in basis- en voortgezet onderwijs. Voor het voortgezet onderwijs is er de publicatie *Het Schoolvak Nederlands opnieuw onderzocht* (zie voor meer informatie op <www.slo.nl/htno>).

Tot slot

Het streven is bij zowel het Expertisecentrum mvt als de Nederlandse Taalunie om via links zo veel mogelijk bronnen ook online beschikbaar te stellen, zodat de gebruiker naast de samenvatting ook meteen over de volledige inhoud kan beschikken. Dit is helaas niet mogelijk voor artikelen uit wetenschappelijke tijdschriften die via de universitaire bibliotheken worden ontsloten en die vooralsnog alleen toegankelijk zijn voor medewerkers en studenten aan universiteiten. Abonnementen op wetenschappelijke databases zijn heel duur, en dat verklaart waarom studenten en docenten aan hogescholen hiertoe beperkte toegang hebben. Voor docenten op scholen is het probleem nog groter. Dit is een barrière voor de verdere ontwikkeling van onderzoek in de hbo-lerarenopleidingen en op scholen die lastig weg te nemen is.

Aan de andere kant zijn er de laatste jaren meer initiatieven ontstaan die publieke bronnen helpen vinden. Een nieuwe veelbelovende ontwikkeling is het Kennisportal Onderwijs van het Nationaal Regieorgaan voor Onderwijsonderzoek (<www.nro.nl/kennisportal-onderwijs>). Via het Kennisportal kan gezocht worden in de collecties van veel andere organisaties, zoals de bovengenoemde databases van het Expertisecentrum en de Taalunie, maar ook bijvoorbeeld die van Didactief en van Stichting Lezen. Zoeken via het Kennisportal leidt tot meer gerichte zoekacties en bespaart tijd ten opzichte van zoeken via Google. Er is steeds meer, maar gelukkig wordt het ook steeds makkelijker om relevante bronnen te vinden! ■

Helge Bonset & Alessandra Corda